

Onze handtekening
onder het landschap

ELAN Zuidoost-Friesland
Agrarisch Natuurbeheer
Commissieweg 15,
9244 GB in Beetsterzwaag

T: 0512-383800
E: info@elan-zofriesland.nl
W: www.elan-zofriesland.nl

Beheer van Landschapselementen (3)

Dit document bevat een beschrijving van het beheer van de verschillende soorten landschapselementen, zoals die opgenomen zijn in de aanvraag Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer 2016 van ELAN, koepel van de agrarische natuurverenigingen in Zuidoost Friesland.

Voor deze landschapselementen kan vanaf 1 januari 2016, mits voldaan wordt aan een aantal voorwaarden, een beheersubsidie worden ontvangen door de beheerder. Deze subsidie is een vergoeding voor het uitvoeren van bepaalde werkzaamheden aan de diverse landschapselementen. Uitbetaling van de vergoeding vindt plaats als de werkzaamheden ook daadwerkelijk uitgevoerd zijn. Het gaat daarbij veelal om cyclisch beheer, d.w.z. maatregelen die eens in de x jaar terugkomen, zoals het afzetten van de beplanting in een houtwal.

In dit document wordt het beheer beschreven, zoals gebruikelijk uitgevoerd wordt. Met betrekking tot het uitvoeren van bepaalde maatregelen kunnen er vanuit de gemeente of boswet regels zijn waaraan voldaan moet worden. Deze worden niet in dit document, maar in een afzonderlijk document beschreven.

Voor de beschrijving en voorwaarden van de verschillende beheerpakketten wordt verwezen naar het document "Beheerpakketten ELAN Zuidoost Fryslân". In het voorliggende document wordt "de techniek" van het beheer van de volgende soorten landschapselementen beschreven:

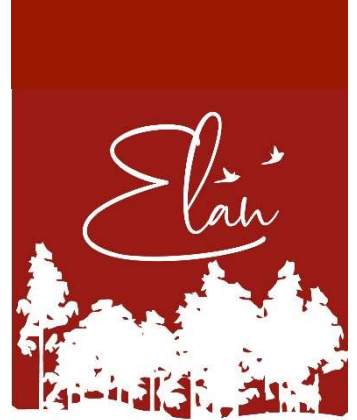
1. Houtwal en –singel
2. Elzensingel
3. Hakhoutbosje
4. Bosje
5. Bomenrij en solitaire boom
6. Poel en klein historisch water

Nu volgt: 3. Hakhoutbosje

Onze handtekening onder het landschap

ELAN Zuidoost-Friesland
Agrarisch Natuurbeheer
Commissieweg 15,
9244 GB in Beetsterzwaag

T: 0512-383800
E: info@elan-zofriesland.nl
W: www.elan-zofriesland.nl

3. Hakhoutbosje

Hakhoutbosjes zijn veelal vlakvormige landschapselementen met een opgaande begroeiing van inheemse boom- en struiksoorten. Op de bodem van de bosjes kunnen diverse varens, grassen en kruiden groeien. Braam groeit met name in de randen van de bosjes, maar kan ook verder in het element voorkomen. Ze bieden een geschikt leefgebied aan tal van dieren zoals insecten, vogels en kleine en grotere zoogdieren.

Voor hakhoutbosjes geldt net als voor de houtwallen en (elzen)singels een cyclisch beheer, maar hierin wordt uitsluitend de eindkap onderscheiden. Het snoeien van over het perceel hangende staken en takken wordt gezien als jaarlijks beheer. Het beheer van hakhoutbosjes bestaat dus uit de volgende twee onderdelen:

- Eindkap
- Jaarlijks beheer

Eindkap

Ook voor hakhoutbosjes geldt (net als voor houtwallen en singels) dat de eindkap uitgevoerd wordt om een vitale en gesloten opgaande begroeiing te behouden, die landschappelijk en ecologisch waardevol is. Bij het achterwege blijven van een eindkap kan een hakhoutbosje een ander uiterlijk krijgen, bijvoorbeeld doordat bepaalde struikvormende soorten door lichtgebrek zullen wegwijnen.

De eindkap van hakhoutbosjes vindt plaats in een cyclus van gemiddeld 15 jaar, maar kan variëren van 6 tot 25 jaar. De lengte van de cyclus kan afhangen van de plaats van het bosje, schaduwwerking en de vochtigheid van de bodem en daarmee de soorten bomen en struiken die in het bosje aanwezig zijn. Op drogere bodems zal in Zuidoost Friesland met name de wat trager groeiende zomereik als hoofdhoutsoort optreden, op vochtiger bodems is dat vooral de sneller groeiende zwarte els.

Voor een beschrijving van de eindkap wordt verwezen naar de beschrijving die bij houtwallen en – singels is gegeven. In feite gaat het om een vergelijkbare maatregel die ook technisch (bijvoorbeeld de hoogte van afzetten) op dezelfde wijze uitgevoerd wordt.

Aandacht voor stobben: wanneer er bij de eindkap (of mogelijk andere maatregelen) machines ingezet worden in het element, is het van belang om extra aandacht te besteden aan de na het afzetten achterblijvende stobben, waarvan het de bedoeling is dat ze weer uit zullen lopen. Voorkomen moet worden dat de stobben beschadigd raken door materieel dat in het bosje komt, bijvoorbeeld houtoogst- of uitrijmachines.

Onze handtekening onder het landschap

ELAN Zuidoost-Friesland Agrarisch Natuurbeheer

Commissieweg 15,
9244 GB in Beetsterzwaag

T: 0512-383800

E: info@elan-zofriesland.nl

W: www.elan-zofriesland.nl

Aandacht voor snoeihout: in de meeste gevallen zal het bij de eindkap vrijkomende hout (stam- en takhout) uit het bosje verwijderd worden, zeker omdat het om vrij grote hoeveelheden hout kan gaan. In sommige gevallen kan ervoor gekozen worden om (een deel van) het vrijkomende hout in het bosje achter te laten, wat voor bepaalde diersoorten ook zinvol kan zijn. Takhout kan in rillen verwerkt worden en stamhout zou op een aantal locaties in het bosje op gestapeld achtergelaten kunnen worden.

Dergelijke houtstapels bieden plek aan kleine zoogdieren en vele soorten insecten, zeker na enige jaren als het hout begint te vermolmen. Let bij het achterlaten van het hout op dat het niet op de stobben komt te liggen en daarmee de hergroei zal beperken! Indien hout versnipperd wordt dienen de snippers altijd afgevoerd te worden om verrijking van de bodem en daarmee verruiging van de vegetatie te voorkomen.

De enige vorm van verwerking van snippers in een (hakhout)bosje kan zijn in de vorm van een broeihoop voor de ringslang. Hopen broeiend organisch materiaal worden door de ringslang gebruikt om er de eieren in te leggen en uit te broeden. In een dergelijke hoop kan prima een (beperkte) hoeveelheid snippers verwerkt worden.

Onze handtekening onder het landschap

ELAN Zuidoost-Friesland
Agrarisch Natuurbeheer
Commissieweg 15,
9244 GB in Beetsterzwaag

T: 0512-383800
E: info@elan-zofriesland.nl
W: www.elan-zofriesland.nl

Aandacht voor overstaanders: ook in hakhoutbosjes is het zinvol om hier en daar een mooi gevormde boom en/of struik te laten staan.

Aandacht voor Amerikaanse vogelkers: in veel bosjes en hakhoutbosjes in Zuidoost Friesland komt Amerikaanse vogelkers voor. Om uitbreiding en verspreiding van de soort (vogels eten de bessen en kunnen gemakkelijk de zaden naar elders transporteren) te voorkomen dient speciale aandacht te zijn voor de bestrijding van de struik, die vooral herkenbaar is aan het gladde, leerachtige blad en de kenmerkende geur van de (beschadigde) twijg. Bestrijding kan plaatsvinden bij eindkap (behandelen stobben), maar ook in de jaren daarna is het van belang om eventuele verjonging (die juist na eindkap kan plaatsvinden) aan te pakken. Het uittrekken van eenjarige opschot is een maatregel die prima met de hand uitgevoerd kan worden.

Aandacht voor bijplanten: het bijplanten van boom- en struikvormende soorten in hakhoutbosjes kan een maatregel zijn om de bedekking en/of diversiteit te vergroten. Op open plekken kunnen afhankelijk van de bestaande begroeiing bepaalde soorten bijgeplant worden, bijvoorbeeld in wild-of driehoeksverband, één stuks bosplantsoen per vierkante meter. Bijplanten hoeft niet altijd plaats te vinden, natuurlijke verjonging is in veel gevallen ook van toepassing. Op open plekken met een gevarieerde ondergroei (grassen/kruiden) kan juist gekozen worden om deze niet in te planten omdat ze een bepaalde natuurwaarde hebben.

Aandacht voor gefaseerd onderhoud: net als bij andere soorten landschapselementen met een eindkapbeheer, is het van belang om gefaseerd te werk te gaan, d.w.z. niet te veel houtwallen en – singels in een klein gebied of naast elkaar liggend in één keer afzetten. Hetzelfde geldt voor hakhoutbosjes. Het kan verstandig zijn om een bepaalde oppervlakte in stukken te verdelen, waardoor er niet een grote kaalslag ontstaat. Voor de aanwezige fauna kan dit positief zijn, alsook voor een constante voorziening in kachelhout.

Onze handtekening onder het landschap

ELAN Zuidoost-Friesland Agrarisch Natuurbeheer

Commissieweg 15,
9244 GB in Beetsterzwaag

T: 0512-383800

E: info@elan-zofriesland.nl

W: www.elan-zofriesland.nl

Voorbeeld van een hakhoutbosje waarin de beplanting net afgezet is. De op de foto zichtbare takkenbulten worden waarschijnlijk na het maken van deze foto nog afgevoerd. Het takhout mag in het element verwerkt worden, mits het niet de stobben hindert om weer uit te lopen.

Jaarlijks beheer

Diverse maatregelen beschreven bij de onderdelen "Snoeien: 1e en 2e ingreep" en "Jaarlijks beheer", bij de vorige elementsoorten, kunnen ook van toepassing zijn voor hakhoutbosjes. Het zal hierbij met name gaan om het verwijderen van overhangende staken en takken, het maaien van braam en/of andere gewassen en het onderhoud aan rasters. Voor de verschillende maatregelen wordt verwezen naar de beschrijving hierboven.

Aandacht voor Amerikaanse vogelkers: de bestrijding van Amerikaanse vogelkers in hakhoutbosjes kan jaarlijks van belang zijn, zeker in de eerst jaren na eindkap.

[EINDE]